

Styre: Universitetsstyret

Styresak: 58/18

Møtedato: 31.05.2018

Dato: 16.05.2018

Arkivsaksnr: 2018/3218

Forenkling av målstruktur i UH- sektoren

Saken gjelder:

Kunnskapsdepartementet ønsker å vurdere behovet for en forenkling av målstrukturen i sektoren. De statlige UH-institusjonene bes i den forbindelse om å gi tilbakemelding på hvordan målstrukturen i dag virker, hva som kan forbedres og forenkles og hva som fungerer godt. Departementet ber om tilbakemelding innen 1. juni 2018.

I denne saken bes styret ta stilling til universitetsledelsens utkast til tilbakemelding til departementet. Det foreslås at utviklingsavtalen erstatter dagens målhirarki for alle institusjoner.

Forslag til vedtak:

Universitetsstyret ber universitetsledelsen ferdigstille høringsbrev vedrørende målstruktur i sektoren basert på styrets innspill.

Kjell Bernstrøm
universitetsdirektør

16.05.2018/Steinar Vestad

Vedlegg

- 1 Saksframstilling
- 2 Brev fra UiB til KD datert 26.4.2018
- 3 Brev fra KD datert 6.3.2018

Saksframstilling

Styre:
Universitetsstyret

Styresak:
58/18

Møtedato:
31.05.2018

Arkivsaksnr:
2018/3218

Forenkling av målstruktur i UH- sektoren

Bakgrunn

Kunnskapsdepartementet ønsker å vurdere behovet for forenkling av målstrukturen i sektoren. De statlige UH-institusjonene bes i den forbindelse om å gi tilbakemelding på hvordan målstrukturen i dag virker, hva som kan forbedres og forenkles og hva som fungerer godt. Departementet ber om tilbakemelding innen 1. juni 2018. Samtidig har departementet bedt om tilbakemelding på tiltak som kan gi «forenkling og forbedring av rammeverket for universiteter og høyskoler». Fristen for tilbakemelding på dette punktet var 1. mai 2018 og universitetets innspill følger vedlagt.

I denne saken foreslås at utviklingsavtalen erstatter dagens målhierarki for alle institusjoner.

Målstrukturen

Målstrukturen ble revidert i 2015 for å tydeliggjøre regjeringens mål og prioriteringer, og forenkle målstrukturen. En ny revisjon av styringsparameterne ble gjort i 2016, i dialog med UH-sektoren.

Etter revisjon utgjør målstruktur 4 overordnede sektormål med 17 tilhørende styringsparametere. Disse er felles for alle institusjoner. I tillegg er det lagt opp til at den enkelte institusjon skal utarbeide egne virksomhetsmål med tilhørende styringsparametere for hvert av de felles sektormålene. Virksomhetsmålene skal gjenspeile institusjonens profil og utviklingsstrategi.

I tillegg til målstrukturen måles institusjonene på noen generelle krav som også gjelder andre statlige institusjoner. Per 2018 gjelder dette følgende 6 krav: Midlertidighet, lærlinger, sikkerhet og beredskap, likestilling, effektivisering og oppfølging av departementets panoramastrategi.

Med virkning fra 2018 har UiB inngått en utviklingsavtale med Kunnskapsdepartementet (jf. styresak 5/18) Departementet legger til grunn at målene i utviklingsavtalen skal være en integrert del av, eller samordnet med institusjonens øvrige målstruktur. Samtidig skal avtalene bidra til den faglige utviklingen ved institusjonene, og de skal være til støtte for styret. Avtalene kan således tjene som instrument for å løfte saker eller områder hvor «*institusjonenes styre og ledelse ser behov for å ha særlig trykk på gjennomføring.*» Strategien 2016 – 2022 er førende for målene i utviklingsavtalen.

Til tross for målsettingen, har avtalen bidratt til en økning både av styringsmål og styringsparametere. Etter inkludering av utviklingsavtalen består departementets målhirarki for UiB av følgende mål og styringsparametere (se vedlegg for oversikt over mål med tilhørende styringsparametere):

- 4 sektormål
  - 17 styringsparametere
- 5 virksomhetsmål
  - 4 styringsparametere
- 4 utviklingsmål (utviklingsavtalen)
  - 17 styringsparametere
- 6 andre krav
  - Midlertidighet, lærlinger, sikkerhet og beredskap, likestilling, effektivisering, panoramastrategi

I sum gir dette et relativt komplekst målehierarki. Erfaringsmessig har det også vært utfordrende å kommunisere dagens målhierarki på tre nivåer, med en rekke måleparametere, ut til universitetets fakulteter og institutter.

Departementet vil innføre utviklingsavtaler for hele UH- sektoren innen 2019. Ambisjonen og målsettingen er at utviklingsavtalene skal bidra til å nå målene om høy kvalitet, tydeligere institusjonsprofiler og bedre arbeidsdeling. En videreføring av dagens modell med felles sektormål vil etter vår oppfatning gjøre det det vanskeligere å oppnå nettopp målene om heterogenitet, arbeidsdeling og ulik profil i UH-sektoren, slik utviklingsavtalen legger opp til.

Når de overordnede sektormålene og styringsparametrene er de samme, treffer de som en naturlig konsekvens virksomhetene i sektoren ulikt. Det er fortsatt stor forskjell på et stort universitet med lange forskningstradisjoner, mer monofaglige vitenskapelige høgskoler og universitet og høyskoler med en hovedvekt av profesjonsutdanninger. Å gi alle samme sektormål og styringsparametre vil lett resultere i at man ikke treffer optimalt for noen av virksomhetene. Nyten av å ha slike felles mål og parametre for alle må derfor vurderes.

Etter UiBs oppfatning bør UH-loven med tilhørende forskrifter, sammen med Tilstandsrapporten, øvrig lov- og regelverk, etatsstyringsmøter, budsjettprosesser, årsrapporter og ytterligere politisk styring og signaler gitt gjennom nasjonale planer og satsinger, være – med utviklingsavtaler i sentrum - tilstrekkelig som styringssystem for sektoren. Særlig med tanke på at KD har varslet en prosess som skal gi UH-sektoren mer autonomi.

På denne bakgrunn foreslår UiB at dagens målstyringssystem endres slik at styring av den enkelte virksomhet gjøres gjennom dialog mellom departementet og virksomheten, med tyngdepunkt i utviklingsavtalene og aktuelle styringsdokumenter, som Stortingsmeldinger og Langtidsplan. Som det fremgår av konklusjonene i Kvalitetsmeldingen, er det ikke lett å måle utdanningskvalitet, men en dialogbasert utvikling vil gjøre det enklere å fokusere på kvalitet fremfor kvantitet. Det vil også gi muligheter for læring på tvers av institusjoner, der noen kan dele erfaringer de har innenfor sine særlige satsingsområder med resten av sektoren.

Konsekvensen av forslaget er at målstyringssystemet slik vi kjenner det i dag fjernes. Å ta utgangspunkt i utviklingsavtalene vil også bidra til at virksomhetenes autonomi kan ivaretas bedre, slik intensjonen er. Det bidrar også til at institusjonene i større grad kan spisse sin profilering og sine satsinger. Videre gis det muligheter for virksomhetene til å ta tak i nettopp de områdene som er mest presserende nå. Det gir et system som er tilpasset de behov virksomheten har, som å hente ut effekter av fusjoner, øke forskningsinnsatsen innenfor virksomhetens særlig satsingsområder, heve den pedagogiske kompetansen og utdanningskvaliteten, styrke læringsmiljøet, jobbe mer målrettet sammen med regionalt

næringsliv, eller andre områder som krever ekstra innsats i den situasjonen som virksomheten er i når utviklingsavtalen diskuteres med KD. Dette vil gjøre at virksomhetens utgangspunkt for videre satsinger, legges i utgangspunktet for virksomheten.

I Prop. 1 S (2016–2017) for Kunnskapsdepartementet ble det varslet at departementet tar sikte på å legge fram forslag til hvordan økonomiske virkemidler kan kobles til avtalene.. Regjeringen tar sikte på at finansiering av avtalene kan implementeres i 2019, når alle institusjonene har utviklingsavtaler, og vil legge frem forslag til finansieringsmodell for utviklingsavtaler i Prop. 1 S (2018–2019) for Kunnskapsdepartementet. En slik modell vil understreke viktigheten av utviklingsavtalen på bekostning av den øvrige målstrukturen.

Et alternativt forslag vil være å beholde noen felles overordnede sektormål i tillegg til utviklingsavtalen. Utviklingsavtalen vil da være en erstatning for dagens virksomhetsmål.

Sektormål:

Mål 1: Høy kvalitet i utdanning og forskning

- andel bachelorkandidater som gjennomfører på normert tid
- andel mastergradskandidater som gjennomfører på normert tid
- andel ph.d.-kandidater som gjennomfører innen seks år
- skår på hvordan studentene oppfatter studiekvaliteten
- faglig tidsbruk (timer) per uke blant heltidsstudenter
- antall publikasjonspoeng per faglig årsverk
- verdien av Horisont 2020-kontrakter per FoU-årsverk
- andel utreisende utvekslingsstudenter på Erasmus+ av totalt antall studenter

Mål 2: Forskning og utdanning for velferd, verdiskaping og omstilling

- andel mastergradskandidater sysselsatt i relevant arbeid et halvt år etter fullført utdanning
- bidragsinntekter fra Forskningsrådet per faglig årsverk
- andre bidrags- og oppdragsinntekter per faglig årsverk
- andel forskningsinnsats i MNT-fag

Mål 3: God tilgang til utdanning

- kandidattall på helse- og lærerutdanningene¹

Mål 4: Effektiv, mangfoldig og solid høyere utdanningssektor og forskningssystem

- antall studiepoeng per faglig årsverk²
- andel kvinner i dosent- og professorstillinger
- andel midlertidig ansatte i undervisnings- og forskerstillinger
- andel av samlingene og objektene ved universitetsmuseene som er tilstrekkelig sikret og bevart

Virksomhetsmål:

1. UiB skal utvikle flere ledende forskningsmiljøer. Innen 2022 skal alle fakultetene ha fagmiljøer i verdensklasse og flere fagmiljøer av høy internasjonal standard

2. UiB skal utdanne Norges mest attraktive kandidater. Innen 2022 skal 85 % av kandidatene ha relevant jobb to år etter fullført utdanning

1. Fulltidsekvivalente studenter per vitenskapelig ansatt
2. Andel studenter med utenlandsopphold

3. UiB skal innen 2022 være en ettertraktet kompetanseinstitusjon som har styrket sine langvarige relasjoner med myndigheter, næringsliv, kulturliv og samfunnsliv.

4. UiB skal bidra i det offentlige ordskiftet og til den kunnskapsbaserte samfunnsutviklingen gjennom god formidling og dialog med omverdenen. Innen 2022 skal vi være ledende i Norge på digital formidling

Styringsparameter:

- Omfanget av populærvitenskapelig virksomhet

5. Universitetet i Bergen skal ha rett kompetanse, godt samspill mellom faglige, administrative og teknisk ansatte og effektive arbeidsprosesser for å nå universitetets felles mål

Styringsparametere

- Utvikling i forholdstall mellom vitenskapelig og administrative/ tekniske stillinger

Utviklingsavtalen med Universitetet i Bergen

Utviklingsmål

1. UiB skal utvikle flere ledende forskningsmiljø. Alle fakultetene skal ha forskningsmiljø i verdensklasse og flere fagmiljø av høy internasjonal standard.

Vurdering av måloppnåelse

Måloppnåelsen vurderes på gjennomføring av konkrete aktiviteter, samt måling på nøkkeltall innenfor følgende områder:

- Økt antall ERC tildelinger fra *Horisont 2020* og i grunnforskningsprogrammene i Forskningsrådet
  - Måloppnåelse vurderes gjennom regnskapstall og søknadsaktivitet
- Etablering av program for utvikling og dyktiggjøring for forskningstalenter
  - Måloppnåelse vurderes basert på antall deltakere og forskningsbredde
- Styrke publiseringskvaliteten
  - Måloppnåelse vurderes ut fra anerkjente bibliometriske metoder

2. UiB skal ha en internasjonalt ledende posisjon innenfor universitetets strategiske forskningsfelt marin, klima og energiomstilling og globale samfunnsutfordringer

Vurdering av måloppnåelse

Måloppnåelsen innenfor satsingsområdene vurderes på gjennomføring av konkrete aktiviteter, samt måling på nøkkeltall innenfor følgende områder:

- Økt finansiering innenfor universitetets strategiske forskningsfelt marin, klima og energiomstilling og globale samfunnsutfordringer, med særlig fokus på *Horisont 2020*, Norges forskningsråd og andre eksterne kilder:
  - Måloppnåelse vurderes gjennom regnskapstall og søknadsaktivitet
- Økt antall siteringer innenfor universitetets strategiske forskningsfelt marin, klima og energiomstilling og globale samfunnsutfordringer
  - Måloppnåelse vurderes gjennom antall siteringer slik de framkommer i internasjonale rangeringer.
- Økt samfunnsrelevans og samfunnsbidrag, knyttet spesielt til FNs bærekraftsmål.
  - Måloppnåelse vurderes gjennom bredde og volum av samfunnsmessig engasjement og policyrelevant vitenskapelig rådgivning på nasjonale og globale arenaer.
- Videreutvikling av studieprogrammer innenfor universitetets strategiske satsingsområder marin, klima og energiomstilling og globale samfunnsutfordringer
  - Måloppnåelse vurderes ut fra gjennomstrømming i slike programmer

3. UiB skal styrke utdanningskvaliteten

Vurdering av måloppnåelse

Måloppnåelsen vurderes på gjennomføring av konkrete aktiviteter, samt måling på nøkkeltall:

- Pilotering av modell for fremragende undervisning ved alle fakultet
  - Måloppnåelse vurderes ut fra at samtlige fakultet har program for fremragende undervisning.
- Andel kandidater med utvekslingsopphold som del av sin grad
  - Måloppnåelse vurderes ut fra andel kandidater som har hatt utvekslingsopphold som del av sin grad
- Økt gjennomstrømming i studieprogrammene
  - Måloppnåelse vurderes ut fra antall kandidater som gjennomfører på normert tid på bachelor og masternivå.

- UiB skal øke sin deltakelse og uttelling i nasjonale konkurransearenaer for studiekvalitet
  - Måloppnåelse vurderes ut søknadsaktivitet og gjennomslag i nasjonale utlysninger
- Inngå samarbeidsavtale med Universitetet i Oslo for å styrke forskning og utdanning i humanistiske fag
  - Måloppnåelse vurderes ut fra prosesser for nasjonal arbeidsdeling og samarbeid

4. UiB skal være en pådriver for innovasjon, næringsutvikling og omstilling i offentlig sektor

Vurdering av måloppnåelse

Måloppnåelsen vurderes på gjennomføring av konkrete aktiviteter, samt måling på nøkkeltall:

- Innen 2020 skal følgende klynger være i etableringsfase, helsecampus Årstad, marine klyngen, middelalder, klimaklyngen og energiklyngen
  - Måloppnåelse vurderes ut fra framdrift i prosessene for etablering av klyngene
- Øke etter- og videreutdanningstilbudet
  - Måloppnåelse vurderes ut fra omsetning og antall tilbud.
- Tildeling av minst ett Senter for forskningsdrevet innovasjon (SFI) eller tilsvarende virkemidler som for eksempel Brukerstyrt innovasjonsarena (BIA) og Forskningsssenter for miljøvennlig energi (FME)
  - Måloppnåelse vurderes ut fra søknadsaktivitet og gjennomslag i nasjonale utlysninger
- Økt antall uteksaminerte kandidater i lektorutdanningene
- Styrking av samarbeid om lærer/lektorutdanning på Vestlandet ved å:
  - Tilby fag til hverandre der institusjonene har komplementær kompetanse
  - Samarbeid om forskning og utviklingsarbeid (FoU) og videreutdanningstilbud
    - Måloppnåelse vurderes ut fra framdriftsrapporter fra etablerte samarbeidsorgan mellom UiB og Høgskulen på Vestlandet

16.05.2018/Steinar Vestad

DET KONGELIGE KUNNSKAPSDEPARTEMENT

Ifølge liste

Deres ref	Vår ref	Dato
	18/115-1	6. mars 2018

Forenkling og forbedring av rammeverket for universiteter og høyskoler

Departementet har besluttet å sette ned et utvalg for å gå igjennom regelverket for universiteter og høyskoler. Departementet vil også gjennomføre en mulighetsstudie for å se på ulike tilknytningsformer for statlige universiteter og høyskoler. Departementet vil også vurdere behovet for forenkling av målstrukturen. Disse prosessene bør ses i sammenheng, og de bør gjennomføres i dialog med universitets- og høyskolesektoren og andre interessenter.

1. Forenkling av regelverket for universiteter og høyskoler

Departementet legger opp til at gjennomgangen av regelverket for universiteter og høyskoler gjennomføres i to faser. Først ønsker vi innspill og synspunkter på hvordan regelverket i dag virker og oppleves av de som regelverket retter seg mot, både universiteter, høyskoler, studenter og andre. Dette vil danne grunnlaget for at departementet utarbeider et mandat for et utvalg som skal gjennomgå regelverket og utrede forslag til endringer. Vi tar sikte på å oppnevne et slikt utvalg våren 2018.

1.1. Bakgrunn

Alle universiteter og høyskoler i Norge er regulert av universitets- og høyskoleloven. Siste gang regelverket for universiteter og høyskoler ble helhetlig vurdert var i NOU 2003:25 *Ny lov om universiteter og høyskoler*. Blant annet på bakgrunn av dette ble universitets- og høyskoleloven vedtatt av Stortinget i 2005, og ga for første gang en felles lov for statlige og private universiteter og høyskoler. Dette ga likere regulering av private og statlige institusjoner. I dette lovarbeidet ble det imidlertid ikke foretatt en fullstendig gjennomgang av alle bestemmelsene som hadde ligget i tidligere lovverk. En rekke lovbestemmelser ble derfor i hovedsak videreført, og resultatet er at mange av lovens bestemmelser har vært stort

Postadresse
Postboks 8119 Dep
0032 Oslo
postmottak@kd.dep.no

Kontoradresse
Kirkeg. 18
www.kd.dep.no

Telefon*
22 24 90 90
Org no.
872 417 842

Avdeling

Saksbehandler
Erling H.
Dietrichson
22 24 75 53

sett uforandret over flere tiår. Siden 2005 har loven blitt revidert en rekke ganger, hvor endringer har blitt foretatt i avgrensede deler av loven.

Universitets- og høyskoleloven har en rekke forskriftshjemler, og den vesentligste delen av den samlede reguleringen er fastsatt i forskrift. Det er i utgangspunktet ikke tenkt at et utvalg skal gjennomgå alle lovens forskrifter, men det vil være ønskelig å også få en drøfting og vurdering av den samlede reguleringen av universiteter og høyskoler som skjer gjennom både lov og forskrift.

Arbeidet med studentvelferd er også viktig for virksomheten til universiteter og høyskoler. I dag er ansvaret for studentvelferden delt mellom universitetene og høyskolene og studentsamskipnadene. En vurdering av reguleringen av universitetene og høyskolene bør derfor også vurderes i sammenheng med regelverket som gjelder for studentsamskipnadene.

1.2. Foreløpige vurderinger

Universiteter og høyskoler er store og viktige samfunnsinstitusjoner som er avhengig av høy tillit i samfunnet. Institusjonene skal være arenaer for fri meningsutveksling og dannelse av ny innsikt som kan bringe samfunnet videre. Universitetene og høyskolene skal bidra med kunnskap til å løse vår tids store samfunnsutfordringer og bidra til ny verdiskapning.

Styringen er basert på at institusjonene skal ha stor grad av autonomi og faglig frihet. Alle universiteter og høyskoler har lovfestet faglig frihet og ansvar. Departementets samlede styring av sektoren må ta hensyn til dette, om det er styring gjennom eierskap, regelverk, organisering, finansiering eller på annen måte.

Det overordnede målet er et regelverk som tydelig beskriver ansvar, rettigheter og plikter, både for universitetene og høyskolene, studenter og ansatte, der dette ikke er fastsatt i annet regelverk. Regelverket bør ikke være mer omfattende enn nødvendig, og det må være tilpasset institusjonenes ansvar og oppgaver. Regelverket skal være skrevet i et klart og enkelt språk.

Universitets- og høyskoleloven har en rekke forskriftshjemler, og den vesentligste delen av den samlede reguleringen er fastsatt i forskrift. Gjennomgangen av regelverket bør også peke på områder der forskrifter kan bli bedre og tydeligere.

Arbeidet med studentvelferd er også viktig for virksomheten til universiteter og høyskoler. I dag er ansvaret for studentvelferden delt mellom universitetene og høyskolene og studentsamskipnadene. En vurdering av reguleringen av universitetene og høyskolene bør derfor også vurdere om regelverket som gjelder for studentsamskipnadene kan bli bedre og tydeligere.

Departementet legger opp til at utvalgets arbeid skal resultere i en norsk offentlig utredning (NOU).

Utvalget bør foreslå endringer i regelverket slik at det tydeligere beskriver ansvar, rettigheter og plikter, både for universitetene og høyskolene, studenter og ansatte, der dette ikke er fastsatt i annet regelverk. Regelverket bør ikke være mer omfattende enn nødvendig, og det må være tilpasset institusjonenes ansvar og oppgaver. Utvalgets lovforslag skal ha god struktur og være skrevet i et godt og klart språk slik at forslaget også forstås av de som ikke er jurister.

Utvalgets arbeid skal følge utredningsinstruksen. Dette innebærer bl.a. at utvalgets arbeid må besvare følgende spørsmål:

- Hva er problemet, og hva vil vi oppnå?
- Hvilke tiltak er relevante?
- Hvilke prinsipielle spørsmål reiser tiltakene?
- Hva er de positive og negative virkningene av tiltakene, hvor varige er de, og hvem blir berørt?
- Hvilket tiltak anbefales, og hvorfor?
- Hva er forutsetningene for en vellykket gjennomføring?

Utvalget må sørge for god dialog med universiteter, høyskoler og andre sentrale aktører, f.eks. studentsamskipnader og helseforetak, underveis i arbeidet.

1.3. Innspill og videre prosess

Departementet legger stor vekt på at arbeidet gjennomføres i tett dialog med universitets- og høyskolesektoren, studenter og andre interessenter. Departementet har lagt dette til grunn for vedlagte utkast til mandat. Vi ønsker ev. innspill til mandatet eller andre problemstillinger det er ønske om at utvalget ser nærmere på.

Vi ber om ev. innspill og synspunkter til mandat **innen 1. mai 2018**.

2. Mulighetsstudie for å vurdere tilknytningsformer for statlige universiteter og høyskoler

Statlige universiteter og høyskoler er formelt organisert som forvaltningsorganer med særskilte fullmakter. Denne organisasjonsformen kan medføre noen begrensninger for institusjonenes autonomi og handlingsrom, og det bør utredes om andre organisasjonsformer kan være aktuelle. Utskillelse fra staten vil gi større autonomi, og kan gi bedre forutsetninger for å foreta prioriteringer i tråd med samfunnets behov, langsiktig planlegging og satsning.

Departementet vil derfor gjennomføre en mulighetsstudie for å se på ulike tilknytningsformer for statlige universiteter og høyskoler, f.eks. en foretaksmodell, for å sikre mer uavhengige institusjoner.

Departementet legger til grunn at ev. alternative tilknytningsformer må gi mer autonomi. De økonomiske og administrative konsekvensene av alternative tilknytningsformer kan antagelig være betydelige og må utredes nøye. Departementet har som utgangspunkt at andre tilknytningsformer ikke innebærer lavere tildelinger over statsbudsjettet, men de kan ha andre konsekvenser i form av for eksempel økt økonomisk fleksibilitet. Videre legger departementet til grunn at dersom det blir aktuelt å vurdere alternative tilknytningsformer, kan det tenkes at de passer for noen, men ikke alle. Omorganisering kan bli aktuelt for noen, mens andre forblir del av staten. Departementet har som utgangspunkt at statlige universiteter og høyskoler ikke skal gis en annen tilknytningsform dersom de ikke ønsker det selv.

Vi legger til grunn at en slik mulighetsstudie vil være et omfattende arbeid. Også dette bør gjennomføres i tett dialog med sektoren. Vi legger foreløpig ikke opp til at en mulighetsstudie gjennomføres som en integrert del av gjennomgangen av regelverket, ref. over, men at disse arbeidene ses i nær sammenheng. Vi vil komme nærmere tilbake til gjennomføringen av dette arbeidet.

3. Forenkling av målstrukturen

Departementet innfører gradvis en ordning med flerårige utviklingsavtaler mellom departementet og de statlige universitetene og høyskolene. Utviklingsavtalene skal bidra til å nå målene om høy kvalitet, tydeligere institusjonsprofiler og bedre arbeidsdeling. De skal også være med på å gi faglig utvikling og være til støtte for styret. Departementet tar sikte på at alle de statlige institusjonene skal ha utviklingsavtaler fra 2019. Departementet vil i dialog med sektoren vurdere behovet for forenkling av målstrukturen, som i dag innebærer at departementet fastsetter fire overordnede mål med nasjonale styringsparametre, og institusjonene fastsetter virksomhetsmål med styringsparametre. En ev. forenkling av målstrukturen bør ha som mål at utviklingsavtalene og målstrukturen fungerer godt sammen og gir mer effektiv og bedre styring, jf. Prop. 1 S (2017-2018).

Departementet tar sikte på å legge frem ev. endringer i målstrukturen i tildelingsbrevene for 2019. Dette innebærer at en ny og enklere målstruktur innføres før gjennomgangen av regelverket er ferdig, men at disse prosessene likevel må ses i sammenheng.

Departementet ber statlige universiteter og høyskoler om synspunkter på hvordan målstrukturen i dag virker og oppleves – hva som fungerer godt og hva som kan forbedres. Departementet ber også om innspill til hvordan målstrukturen kan forenkles eller forbedres. Departementet vil på bakgrunn av dette ta initiativ til ytterligere dialog med institusjonene.

Vi ber om innspill til forenkling og forbedringer av målstrukturen innen **1. juni 2018**.

Med hilsen

Lars Vasbotten (e.f.)
avdelingsdirektør

Erling H. Dietrichson
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 OSLO

Deres ref

Vår ref
2018/3218-TOT

Dato
26.04.2018

Innspill vedrørende mandat for utvalg som skal gjennomgå regelverket for universiteter og høyskoler

Vi viser til brev fra Kunnskapsdepartementet av 6.3.2018 vedrørende «forenkling og forbedring av rammeverket for universiteter og høyskoler.

Universitetet i Bergen mener det er betimelig at Kunnskapsdepartementet har besluttet å sette ned et utvalg for å gå gjennom lov- og regelverket for universiteter og høyskoler. Forenkling og forbedring av rammeverket kan motvirke detaljstyring og øke handlingsrommet for å forvalte og videreutvikle vår samfunnsrolle og realisere våre faglige ambisjoner.

UiB er et internasjonalt forskningsuniversitet hvor all aktivitet er basert på akademisk frihet og nysgjerrighetsdrevet forskning. Våre oppdrag er å bidra med kompetanse til samfunnet gjennom fremragende forskning, utdanning, formidling og innovasjon og derfor er våre forventninger til lovutvalgets arbeid er at det skal legge til rette for rammevilkår som sikrer UiB økt autonomi i arbeidet med å realisere våre mål.

UH-loven i en bredere kontekst

UiB vil presisere at det ikke er hensiktsmessig å revidere UH-loven før man har kjennskap til hvilke alternative modeller for tilknytning som er aktuelle.

UH-loven og revisjon av denne må videre vurderes i lys av en helhetlig tenkning om hvordan vår sektor reguleres. UH-loven setter hovedrammen for våre kjerneaktiviteter, men Kunnskapsdepartementet er sektorens eierdepartement og gir også føringer gjennom forvaltningsorganer som NFR og NOKUT.

Samtidig har vi også tett samhandling med andre sektorer. Særlig gjelder dette innenfor helsefeltet der Helse- og omsorgsdepartementets og tilhørende forvaltningsorganer i betydelig grad påvirker universitetets forskning og utdanning på feltet.

Den samlede statlige forvaltningspolitikken legger også en rekke føringer for UiBs virksomhet. Særlig innenfor eiendomsfeltet med finansiering fra Statsbygg og reglementet knyttet til statens personalpolitikk og stillingsstruktur.

UH-sektoren er finansiert dels gjennom basisbevilgninger, mens andre deler er resultatbasert. Den resultatbaserte omfordelingen er forskjellig for utdanning- og forskningsdelen. I tillegg kommer tildelinger gjennom eksterne kilder, i første rekke Norges forskningsråd, men også andre kilder. Finansieringsmodellen som er valgt må samsvare med UH-loven og modellene for styring av universitets- og høyskolesektoren.

EUs økende betydning for vår sektor introduserer også i stadig større grad et internasjonalt styringsnivå som griper inn i våre virkefelt.

UHR har også blitt en viktig grenseflate mellom sektoren og departementet. Når de store institusjonene ønsker å ta ansvar og utvide handlingsrommet, vil mindre institusjoner fort ønske felles retningslinjer. Det er viktig at UHR også bidrar til å sikre fleksibilitet som sørger for at ulike typer institusjoner kan utvikle seg i henhold til egen profil og ambisjoner.

Siden en så vesentlig del av rammeverket for styring av vår sektor er regulert utenfor UH-loven, er det viktig at lovutvalgets mandat reflekterer at grenseoppgangen til andre reguleringer av vår sektor også gjennomgås i arbeidet med en revisjon av loven.

Sammenhengen mellom forenkling av rammeverk, utredning av tilknytningsform og autonomi

Ett av målene med arbeidet som nå settes i gang, er som KD selv uttrykker det, å styrke UH-sektorens autonomi.

Kunnskapsdepartementet kobler i sitt brev direkte arbeid med forenkling av rammeverk med utredning av tilknytningsform med et mål om å øke institusjonenes autonomi.; «Departementet vil derfor gjennomføre en mulighetsstudie for å se på ulike tilknytningsformer for statlige universiteter og høyskoler, f.eks. en foretaksmodell, for å sikre mer uavhengige institusjoner». Departementet legger til grunn at alternative tilknytningsformer må gi økt autonomi og ikke skal «innebærer lavere tildelinger over statsbudsjettet, men de kan ha andre konsekvenser i form av for eksempel økt økonomisk fleksibilitet».

EUAs – European University Associations – «autonomy scorecard» er et mulig utgangspunkt for å drøfte autonomi i vår sektor. EUA opererer med fire dimensjoner (organisatorisk autonomi, finansiell autonomi, autonomi for ansatte og akademisk autonomi). Norge skårer særlig lavt på finansiell autonomi med hensyn til selv å kunne forvalte egne ressurser, herunder på områder som eiendom, lån og overføring av ubrukte midler. Samtidig er også fravær av studentavgifter en viktig grunn til at vi skårer lavt. Autonomi med hensyn til styring og ledelse er, i henhold til EUA sine kriterier, blitt noe redusert etter siste revisjon av UH-loven der en gikk fra å ha to likestilte ledelsesmodeller til ansatt ledelse som normalmodell. Samtidig skårer vi svært høyt på akademisk autonomi.

Etter vår vurdering må prosessen derfor legge opp til en bred fortolkning av hvilken autonomi som må sikres for at universitetene skal kunne ivareta sitt samfunnsoppdrag og særegne posisjon i samfunnet. Det er et overordnet mål at tilknytningsform sikrer institusjonene og forskningen faglig autonomi, og sikrer den langsiktige grunnforskningen, noe som tilfredsstilles ved nåværende tilknytningsform. UiB ønsker derfor at lovutvalget gjør en grundig drøfting av autonomibegrepet, og de konsekvenser eventuelle forslag vil kunne få for ulike former for autonomi. Sikring av akademisk frihet, nysgjerrighetsdrevne forskning og grunnforskning i et langsiktig perspektiv må legges som en overordnet premiss for arbeidet.

UiB mener også at mulighetsstudien må stilles helt åpen til å vurdere ulike tilknytningsformer. Foreløpig er foretaksmodell den eneste modellen som er omtalt. Det gjør det nærliggende å trekke paralleller til helseforetakene og så langt finnes det etter vår vurdering ikke tilstrekkelig grunnlag for å si at denne modellen har gitt institusjonene økt autonomi, men heller mer detaljstyring. Universitetet i Bergen har valgt ledelse som sin styreform. Det er vesentlig for UiB at fremtidige tilknytningsformer og -modell må åpne for at institusjonene fritt kan velge organisasjons- og ledelsesmodell.

I tillegg til at man vurderer alternative modeller for tilknytning vil UiB derfor anbefale at det i mulighetsstudien legges stor vekt på å utrede grundig hvilke muligheter for vesentlig endrede og utvidede fullmakter dagens modell gir. UiB mener det er et stort potensial for å gi institusjonene økt autonomi og handlingsrom uten å endre tilknytningsform. Det handler både om å sikre et mer fleksibelt lov- og regelverk som gir større faglige fullmakter, økt handlingsrom for eiendomsforvaltning og økonomistyring i arbeidet med å utvikle universitetets kjerneoppgaver.

En god forvaltning av eiendomsmassen og institusjonenes mulighet til selv å styre og utvikle denne er avgjørende for å lykkes med faglige ambisjoner innenfor utdanning og forskning. UiB mener vi innenfor eksisterende rammeverk har vist at vi som selvforvaltende institusjon har klart å utnytte det handlingsrommet som dagens løsning gir. UiB ser derfor ikke at det er grunnlag for å redusere dette handlingsrommet for de store institusjonene.

UH-loven gir i § 1-4 (2) noen universiteter et nasjonalt ansvar knyttet til å ha, drive og videreutvikle universitetsmuseer. UiB ser det som viktig at dette vesentlige samfunnsoppgavet fortsatt ivaretas av universitetene og dermed også artikuleres i en ny lovtekst.

UiB mener også det er viktig å utnytte de muligheter som for eksempel ligger i mer aktiv bruk av utviklingsavtalene. Dette vil gjøre det mulig å utvikle mer presise insentiver og kvalitetsmål vurdert utfra institusjonenes ambisjoner og egenart.

Uavhengig av tilknytningsform må loven sikre faglig frihet og ansvar slik det i dag er regulert i § 1-5.

UiB mener også at tidslinjen for prosessen er uklar. Innspillene til lovutvalgets mandat skjer før prosess og konsekvenser av mulighetsstudien for tilknytningsform er kjent. UiB forutsetter derfor at det åpnes opp for ytterligere innspill til lovutvalgets arbeid etter at mulighetsstudien er fullført.

Konkrete innspill til mandat

KD redegjør i sitt brev for en del foreløpige vurderinger med hensyn til mandat. UiB vil supplere med følgende innspill i tillegg til det som er beskrevet ovenfor:

- Lovteksten bør gi den enkelte institusjon frihetsgrad til å drive hensiktsmessig og tilpasset særlige satsingsområder og profil innenfor lovens rammer. Lovteksten bør dermed formuleres på et slikt nivå at det gir rom for fleksibilitet, uten at institusjonene eller de ansattes faglige frihet og ansvar reduseres. Den bør også utformes på et slikt nivå at behovet for stadige revideringer og tilføyelser ikke er nødvendig.
- Delegasjonsbestemmelsene i lov og forskrift bør gjennomgås og samordnes. Like saker bør behandles likt, men særlig for de store institusjonene er det viktig at delegasjonsbestemmelsene gir rom for å innrette arbeidsflyt på en hensiktsmessig måte.
- Dagens lovverk er svært detaljert på utdanningsområdet. Et autonomt mulighetsrom for utvikling av utdanningsprogrammene og helhetlig tenkning om læringsmiljø er avgjørende hvis vår sektor skal lykkes med å styrke og videreutvikle kvaliteten i høyere utdanning, også i lys av en økende internasjonal konkurranse. Over tid har det kommet til regler og forskrifter som detaljstyrer vår virksomhet. Dette er lite hensiktsmessig når behovene for faglig fornyelse og omstillingsevne er økende.
- NOKUTs rolle bør vurderes. Denne vurderingen må relateres både til dagens lov- og forskrifter, og til målet om mer autonomi for institusjonene.

- Lovutvalget bør vurdere om det er behov for å drøfte eierskap til forskningsresultater og forskningsdata.
- Loven bør fortsatt legge til rette for at de store institusjonene selv kan forvalte eiendomsmassen. Loven bør fortsatt legge grunnlag for museumsvirksomhet slik det er formulert i dagens § 1-4 (2).
- Personalforvaltningen i staten er i hovedsak regulert av arbeidsmiljøloven og statsansattloven. UH-loven med tilhørende forskrifter har egne bestemmelser om «ansettelse» og «ansettelsesforhold». Dette skaper uklarheter og kompliserte forvaltningsstrukturer. Innenfor enkelte områder bør det vurderes å gi økte fullmakter til institusjonene.
- Forventninger til UH-sektoren knyttet til innovasjon både gjennom utdanning og forskning bør inn i mandatet, og ses i sammenheng med nyere kunnskap på området.
- Lovutvalget bør vurdere om det innenfor kapittel 9 og 10 er mulig å gi institusjonene større fullmakter enn i dag til å utforme intern modell for styring og ledelse på øverste nivå.

Oppsummering

UiB legger til grunn at endringer i rammeverk skal øke institusjonens autonomi og sikre ansatte og studenter faglig og akademisk frihet og ansvar. UiB legger videre til grunn at en endring i rammeverk vektlegger universitetenes langsiktige ansvar som forvalter av utdanningen og grunnforskningen.

Vi ønsker endringer som kan legge til rette for større fleksibilitet og økt myndighet for UiB i arbeidet med å videreutvikle oss som et sterkt internasjonalt forskningsuniversitet. Større faglige fullmakter og økte fullmakter knyttet til eiendom og økonomistyring er viktige elementer i dette.

UiB registrerer at KD ønsker at arbeidet med NOU om tilknytningsform skal skje i tett dialog med sektoren. Sammensetningen av lovutvalget blir i den sammenheng viktig. Vi ber om at utvalget får en balansert sammensetning med hensyn til ekspertkompetanse og institusjonell kompetanse. Vi anser det også som avgjørende viktig at studentene og ansattrepresentanter er representert i utvalget og vil gjerne komme med innspill til kandidater til arbeidet.

Vennlig hilsen

Dag Rune Olsen
Rektor

Kjell Bernstrøm
universitetsdirektør

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen håndskrevne signaturer.